

BARGOMEARRÁDUS

Čielggadeapmi sámiid ja earáid vuoigatvuodaid birra guolástit mearas Finnmárkku olggobealde

Duogáš

Stuoradiggi meannudii finnmárkkulága (geassemánu 17. b. 2005-mannosaš lága nr. 85 eatnamiid ja luondduriggodagaid riektedilálašvuodaid ja hálddašeami birra Finnmárkku fylkkas) 2005 giđđasešuvnnastis.

Justiisálávdegotti evttohusas (Innst.O.nr.80 (2004-2005)) finnmárkkuláhkii mearkašii lávdegotti eanetlohku ahte “gažaldat mearraguolásteami vuoigatvuoda ja hálddašeami birra sámi ássanguovlluin lea ollu čielggaduvvon 1990-2001 áigodagas”. Eanetlohku čujuhii viidáseappot dasa ahte “lávdegotti mielas ii sáhte dáhkidemiin dadjat ahte eai leat láidestusat sihke álbmotrievttis ja Norgga rievttis das ahte galggašii erenoamážit váldit vuhtii guolásteami mearrisámi guovlluin hábmedettiin ja čadahettiin guolástushálddašeami. Otná áige guovdilis dili ektui ii leat konkretalaččat čielggaduvvon mo dáid dilálašvuodaid galggašii bevttolepmosit ja ulmmálepmsit váldit vuhtii oktilis guolástushálddašeamis”.

Finnmárkkulága meannudeami oktavuodas dagai Stuoradiggi geassemánu 6. beaivvi 2005 čuovvovaš ávžžuhusmearrádusa dan evttohusa vuodul maid Justiisálávdegotti eanetlohku lei ovddidan:

“Stuoradiggi bivdá Ráđđehusa johtileamos lági mielde čielggadit sámiid ja earáid vuoigatvuodaid guolástit mearas Finnmárkku olggobealde, dás maiddái daid fatnasiid unnimuseriid mat leat 10 mehtera oaneheabbot, ja ovddidit čuovvolanášši Stuoradiggái dán birra.”

Finnmárkkuláhka gieđahallá eatnamiid ja čáziid geavaheami Finnmárkkus ja dáid resurssaid vuoigatvuodaoamasteami. Láhka ii gieđahala mearraguolásteami. Go Sámi vuoigatvuodálávdegoddi fas nammaduvvui suoidnemánu 1. beaivvi 2001, de oáččui dát lávdegoddi dakkár bargomearrádusa mii sisttisdoallá čuovvovačča:

“Lávdegoddi berre oppalaččat čielggadit gažaldagaid sámi álbmoga rievttálaš dili das mii guoská eatnamiid ja čáziid vuoigatvuhtii ja daid hálddašeapmái ja geavaheapmái sámi geavahanguovlluin Finnmárkku fylkka olggobealde.” (gč. bargomearrádusa oasi 2.2).

Sámi vuoigatvuodálávdegotti čielggadeapmi galggašii gárvánit jagi 2007 vuosttaš jahkebealis. Bargomearrádusas eai leat mahkkege čielga čujuhusaid mearraguolásteapmái. Lávdegoddi mii galgá čielggadit sámiid ja earáid vuoigatvuodaid guolástit mearas Finnmárkku olggobealde, berre váldit oktavuoda Sámi vuoigatvuodálávdegottiin dainna čielggadanulbmiliin lea go ávkálaš dainna ovttas bargat dahje dainna lonohallat áššái guoski ávdnasiid jna.

Oppalaččat sáhtta mearkašit ahte ráđđehusas dat lea ovddasvástádus gávnnahit man viiddis álbmotrievttálaš geatnegasvuodat Norggas leat ja čadahit doaibmabijuid nu ahte dát geatnegasvuodat bevttolaččat váldojuvvojit vuhtii.

Guolástus- ja riddodepartemeanta lea gohččojuvvon fuolahit ahte Stuoradikki ávžžuhusmearrádus čuovvovuvvo. Ovttasráđiid, ja Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiella mieđihemiin, galgá ráđđehus nammadit lávdegotti dán bargui.

Bargamuš

Álggus dáhttot lávdegotti árvvoštallat ja buktit ovdan guovddáš doahpagiid ja válldahallat barggu vejolaš meroštallanráđdjemiid.

Lávdegotti váldebargu lea prinsihpalaččat čielggadit sámiid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas Finnmárkku olggobealde. Dás čujuhuvvo erenoamážit sámiid ja earáid vuoigatvuhtii guolástit Finnmárkku mearragáttiin ja vuonain. Nu ii gula bargomearrádussii árvvoštallat mearrarievttálaš gažaldagaid mat gusket resursahálddašeapmái namahuvvon guovllu olggobealde, ja mat eai guoskka resursahálddašeapmái riikkaidgaskasaš soahpamušaid ektui.

Dán barggu oassin galgá lávdegoddi guorahallat ja buktit ovdan sámiid ja earáid historjjálaš guolásteami Finnmárkkus, ja maiddái guolástusealáhusa (ja vel dasa guoski gáddebarguid) ekonomalaš ja kultuvrralaš mávssolašvuoda Finnmárkku ássiide.

Lávdegoddi galgá maiddái ráhkadit logahallama mii sisttisoallá áššáiguoski álbmotrievttálaš gálduid ja Norgga rievtti, ovddeš čielggademiid, almmolaš áššebáhpiriid, áššáiguoski riektegeavada ja dakkáraččaid, ja vel muddendoaimbajuid ja eará mat leat geavahuvvon ollašuhttit áššáiguoski guovlopolitihkalaš ulbmiliid. Lávdegoddi galgá viidáseappot govvidit áigejuovdilis álbmotrievttálaš gažaldagaid nu ahte govvideapmi soahpá ILO-konvenšuvdnii 169 ja ONa konvenšuvdnii siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra (erenoamážit artihkkalii 27) ja daid geatnegasvuodaid maid Norgga riekti, oktan vieruiduvvan rievtti cieggamiin, bidjá stáhtii, ja lávdegoddi galgá ovddidit evttohusaid vejolaš láhkarievdadusaide ja eará doaimbajuide mat lávdegotti mielas orrot leamen dárbbaslaččat ja ulmmálaččat. Lávdegoddi galgá maiddái árvvoštallat doaimbajuin čuovvu váikkuhusaid ja presedeansa, dás maiddái dilálašvuoda ásahuvvon hálddašeami ektui ja riikkalaš guolástuspolitihkalaš strategijaid ektui.

Lávdegoddi galgá háhkat dieđuid eará riikkain dakkár diliid birra mat gusket daidda gažaldagaide mat galget árvvoštallojuvvo.

Mearrádusastis lea Stuoradiggi čielgasit dáhtton čielggadusa ja árvvoštallama daid fatnasiid unnimuseriid hárrái mat leat oaneheabbot go 10 mehtera. Dasa lassin bivdet lávdegotti árvvoštallat eará vejolaš doaimbajuid.

Lávdegoddi galgá čielggadit makkár ekonomalaš ja hálldahuslaš váikkuhusat čuvvot ovddiduvvon evttohusain, sihke almmolaš ja priváhta suorgái, nugo Čielggadanbagadusas daddjo.

Lávdegoddi galgá geiget iežas guorahallama mañimusat juovlamánu 31. beaivvi 2007 almmolaš čielggadeapmin (NOUan).